

**Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago
Kapanonotholan Pantag Ko Kalilintad:
Kapakaisaisaa Ko Piyagingudinguan**

Torowan ai ko
maongo sa
kaatawi ko
kapamanothol
pantag ko
kalilintad ago
simokut

**Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago Kapanonotholan Pantag
Ko Kalilintad:
Kapakaisaisaa Ko Piyagingudingudan**

Torowan ai ko maongo sa kaatawi a kapamanothol pantag ko kalilintad ago simokut

Manga Olowan ko Kiyaaatoraan:	Lina Sagaral Reyes, Min-WoW Raijeli Nicole, Isis International-Manila
Manga Thatakdir ko Kiyaaatoraan:	Aileen Familara, Isis International-Manila Janice Lopez, Isis International-Manila
Manga Ingumpuda ko Kiyaaatoraan:	Terry dc. Betonio, Min-WoW Bianca Miglioretto, Isis International-Manila
Atoran ago Pandara:	Ko Awiniyan: Jim Marpa Ko Soludian: Alfredo "Bobong" Ancog, Jr.
Arta ago manga Toladan:	Terry Betonio, Kelly Ramos-Palaganas, Aileen Familara, Lina Sagaral Reyes, Bianca Miglioretto
Somiyalinon sa Basa Maranao:	Rocaira Racman-Gumal Naguib A. Munder (Copy Editor)

Creative Commons

Giya Isis International-Manila ago Min-WoW na gomagalubuk ko libri a dii pamagogopaaan a kalangkapan. Sabap san, giyai a manga ompongan na pipharoiron so kaosara ko apiya antonaa i misosorat sii basta so manga misorat ago miyakalangkap sii na kapagadatan siran a maalo i siran. Khapakay pun aya a isorat pharoman basta adun a ikral a panalamat sa Isis International-Manila ago Min-WoW.

Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago Kapanonotholan Pantag Ko Kalilintad:

Kapakaisaisaa Ko Piyagingudingudan

Torowan ai ko maongo sa kaatawi ko kapamanothol pantag ko kalilintad ago simokut

■ Manga Osayan

Pananadum	4
Pamukasan	6
Gintasan 1 Kapakamoayana ko Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kalilintad	9
Gintasan 2 Kitoladun ko Simokut: Kasangkapan ko dii kandaludaluma ko Simokut	16
Gintasan 3 Kamamamai ago Kabababaye Pantag ko dii kandaludaluma ko Simokut	21
Gintasan 4 Manga Insarat ko Dii manorat ago Dii manonotholan	26
Gintasan 5 Manga Okitokit ko Kasiyapa ko manga dii Manorat ago dii Manonotholan	38
Manga Kitab a Inosar	42
Mipantag ko Isis ago Min-WoW	43
Women Making Airwaves for Peace	44

■ Pananadum

Kapakalubiya ko Mbidaan - Kapanothol a poon ko Makamomoayan a Ilayan ko Kalilintad

Sii ko kababaloy niyan a opakat ko kabababaye pantag ko kapakisisinabota na giya Isis International-Manila na miyainungka iyan sa mala a oriyan o miyanggolaola ko September 11 na so somususub a manga bae ago pangilayan ko kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato pantag ko manga osayan ko kapakatotonggo ago kalilintad na inisudup ko pangilayanon o dimaniorat ago dimanonotholan. Makaliyoliyoron na so masasangan o di maniorat ago dimanonotholan a kababaloy ran a sowara o pagutao na sakamaoto mambo a inisudup.

So kapakatotonggo ago kalilintad na mimbalo a ayabo a makasasanganon na so manga sondaro na kiyalimungan so sambatan ko kadandan o pagutao.

Giya Isis International-Manila na tiyarima iyan so pangoraw a Min-Wow sa kapakapagogopa iran sa kapakambaal iran sa galubuk pantag ko kapakamoayan o kapaniorat ago kapanonotholan pantag ko kalilintad ago kapakamoayan o radiyo o puphugingud. Giyai i sabap a so galubuk a iningaranan sa "Women Making Air Waves for Peace" na miyapamikir a miyakaphusod ko manga kiyasinagadan a Min-

WoW ago Isis sii ko kapaniorat ago kapanonotholan ko manga radiyo o piyagingudingudan sii sa Asia Pacific. Pinggastowan ai a Canada Fund for Local Initiatives.

Giyankai a pamukasan a galubuk a iningaranan sa “Kapakamoayana ko Kapaniorat ago Kapamanotholan Pantag ko Kalilintad: Kapakaisaisaa ko Piyagingudingudan” na piyakathompok iyan so kiyatadiaman ago kiyasusuban a galubuk o dowa opakatao ko katotobayran ago diran di kandaludaluma ko kapaniorat ago kapanonotholan sii ko pangilayanon ago kapakaphupasod iyan ko kiyasagadan o manga bae ko tulo a pisinanadan iran a miyathundingan sa North-Western Mindanao sa Pilipinas ko manga ragon a 2006 ago 2007. Diyarupaan ai o pithibarangan a manga tao a miyakapoon ko pithibarangan a opakatao ago

manga pisukatao a adun a sambatan iyan ko kapaniorat ago kapamamanotholan.

Aya singanin angkai a pamukasan a galubuk ago so diran salakaw lagid o disinanadan sa *internet* pantag ko kapakamoayan o kapaniorat ago kapanonotholan pantag ko kalilintad ago katadiyam o di manonotholan ko manga raiyo tano, ago ao manga pulaka na oba kalokalo na maka ogo pai ko dikathukitakia ko kapamanotholan pantag ko simokut ago kalilintad. ■

Raijeli Drogolagi Nicole
Isis International-Manila
Executive Director

■ Pamukasan

Kapakamoayana ko dii Kapamanothola ko Klilintad ago Simokut: Kapakaisaisaa ko Manga Totholan, Kapaginutao ago so Piyagingudingudan

Giyangkai na toroan a mapapadalumon so padaadat ago panarima ko arga o mapiya a kapaniorat ago kapanonotholan a makasasagipoon ko kadandan o pagutao. Tatarimaan ami so kapasang, guus ago randiar o maradika a kapaniorat ago kapanonotholan kunaba sii bo ko di kathuragomabalaya ko kapaginutaw tano ka sii pun ko kapaka ogop iyan ko kaphugingud.

Katii so katitimoan ko pithibarangan a okitokit ko kapiya a kapanonotholan balabaw ron ko siranoto a dimaniorat pantag ko klilintad ago simokut. Maapud sii pun so pithibarangan a okitokit ko di kandaludaluma ko simokut ago manga pamikiran a makaphupasod ko kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato. Maapud sii pun so osayan ko kapagongowi ko ginawa,

pamikiran ago paratiyaya o siranoto a dimaniorat ago dimanonotholan.

Aya singanin ai na pantag ko minisalimbago a manga pangilayan ago pamikiran ko kapaniorat ago kapamanotholan pantag ko kalilintad odi na so simokut ko kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato.

Giyangkai a pud ko kapususamilian a okitokit ko kapaniorat ago kapanonotholan na kunaba ayabo a maphukaosor iyan na so kapuphunimoo ago kapakaisaisaa ko manga totholan ka maphukaosor iyampun so kapiya go kababaloy tano a mapiya a dimaniorat ago dimanonotholan a taman sa mabaloy tano a manga pipiya a taw a susagipaan iyan so kapakapiya o ingud iyan.

Mipantag ai ko andamanaya i kapagongowi tano ko manga galubuk tano ago so manga kathuro ago manga toladan ko manga tothol tano. Mipantag pun ai ko kapagongowi tano sa ginawa tano ago so manga pagutao a maapud ko manga totholan tano. ■

Lina Sagara Reyes
Mindanaw Women Writers, Inc.
Mindanao, Philippines
Kapakaisaisaa Ko Piyagingudingudan **7**

Lina Segara Reyes

8 Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago Kapanonotholan Pantag Ko Kalilintad:

■ Gintasan 1

**Kapakamoayana
ko Kapaniorat
ago
Kapanonotholan
pantag ko
Kalilintad**

So manga totholan pantag ko kalilintad na mapakay a mapakamoayan iyan so araparap ko malintad a kapamolongi ko simokut. So kapaniorat ago kapanonotholan pantag ko kalilintad na phagosar sa manga kasangkapan ko dikandaludaluma ko simokut ago kasulimbutad pantag sa kapakamoayan o ontol ago tarotop a kapamanotholan. Puphukabugay sa toladan o lalan ko kapakathotompotompok o manga totholan ago so khurandiyaran o diran dikapaniorat ago kapamanotholan lagid o ongangun o kapaniorat ago kapamanotholan.

Maphupadalum ko kapaniorat ago kapamanotholan pantag ko kalilintad na so pangilayan ko kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato.

Kapakamayana na maana a so kabugi sa mala a pangilayan ko pukhasowasowa, sabap, butad, bandingan lagid o simokut odi na morala, a phapasod ko layanon sii ko pantag ko kababae ago kamamamai.

Kandaludalum a pantag ko kabababai ago kamamai na pagimbistigarun iyan i andamanaya i kakharambit o manga bae ago dato odi na so mbidaan o kararambit iran ko phukhasowasowa.

So kapaniorat ago kapamanotholan pantag ko kalilintad na mapapadalumon so di kapllobaa ko kalilintad, a galubuk o madakul a taw ago so manga ompongan a dinggiloba ko kalilintad o gaid na kunaba giyai kaompongan. Giyoto i sabap aso kapaniorat ago kapamanotholan pantag ko kalilintad na kunaba so kipanolonun ko kalilintad.

So dimanontholan a makaookit ko kapaniorat ago kapamanotholan pantag ko kalilintad na maphumanotholiyan pun so simokut a pukhuosaran sa sandiyata ago kapangarasi o gaid na sii ko kapakadadalum, katatarotop ago kaiisaisa.

Giya thondog saya na purawatun ko Makamomoayan a Kapanorat ago kapanonotholan pantag ko Kalilintad a makakapopoon ki Professor Johann Galtung a inumbaalan isako 20th & 21st centuries.

Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kapakithidawa	Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kalilintad ago Simokut
<p>I. Kapakithidawa</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ayabo a phugilayn na so lamalama a di thidawaan, o antawaa I phukataban/phukadaag ● Ayabo a phugilayn na so manga dato a pukhupoonan o manga pamikiran lagid o manga sondaro, olowan o ingud, gobirno odi na polis a sirambo I pukhu-poonan a manga pamikiran ● Kasusundita o antawaa i miya-ona mangarasi 	<p>I. Kalilintad/Simokut</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kambabanoga ko pakapoon o simokut, so kapakaphupantapantag, so manga antap iran, ago so da a kadai ● Kapangilaya ko sabap a kiyarambit o manga bae ago manga dato ko makaphupantapantag rakhus o kabubugi sa mala a pangilayan ko kapakadaag ● Kalulukai ko langon a lama, oras, sabap ago khuoriayan odi na khuondasan

Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kapakithidawa	Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kaliilintad ago Simokut
I. Kapakithidawa	I. Kaliilintad/Simokut
<ul style="list-style-type: none"> ● Kadalongi ko titho a sabap/simokut ● Kiphurakhusun ko di pud ko tothol o sabagi ko sabaad ● Katatarimaa a so manga tao i awida akal ago kaphugilaya ko antawaa l phukataban/phuka-daag ● Kananayawa/kapakatatanaa ko kaphukatalingoma o kapanga-rasi go bo pamanothola ● Ayabo a phugilayn na so pukhuilay o mata a khuonda-san o kapangaras lagid o kada o omor, kabinasa o pithumo-tamokan ● Kitoladun ko manga bae ago manga wata sa siran na kalimolimo a miyarambit ko simokut (Inao ilaya niyo man a inikidiya iranai ko manga bae ago manga wata?) ● Kalimungi ko kababaloy ran a manga manosa sa isayan siran sa manga pangangayamun 	<ul style="list-style-type: none"> ● Katokawi ko titho a simokut ● Kabugi sa sowara ko langon a makaphupantapantag lalan ko kapisisinabota iran ● Katarimaa ko simokut sa aya awida akal ogaid na mbugan sa mala a oras ko kaphulobaba ko kapia a okitokit ● Kapananggila onaan o dapun kaadun o kapakitidawa/ kapangarasi ● Kandalundaluma ko di tanto mailay a khuompakan o kapakithidawa lagid o kariringasa o pamikiran ago so kaphugingud ● Kitoladun ko manga bae sa mala l sangan ko lapusumbii ko simokut sa katuragombalay sa kaliilintad ● Di kapakalipati ko kababaloy ran a manga manosa

Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kapakithidawa	Kapaniorat ago Kapanonotholan pantag ko Kalilintad ago Simokut
II. Kapakiilailayin a kapanonotholan	II. Kapangilobaa ko bunar
<ul style="list-style-type: none"> • Katokawi ko kapamagakal • Kapamagogopa ko Kapamokhag “tano” 	<ul style="list-style-type: none"> • Katokawi ko kapamagakal o mbala • Kapakitokawi ko langon a kasasapungi ko bunar
III. Kapakataralbia ko sabaad ko pagutao sabap ko ingaran ago kadato iran	III. Kapakataralbia ko kadandan o pagutao
<ul style="list-style-type: none"> • Kailaya ko kariringasa o manga dato ago tatamokun • Kipanundisunditun ko manga rarata I saatan • Kapakataralbia ko kunaba sokodan a di mangingimasadan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kailaya ko kariringasa o manga pagutao lagid o manga bae, lokus ago wata ago so manga pukhumurumuran • Kaingarani ko manga rarata I saatan • Kabugi sa sangan ko manga di mangingimasadan a sokodan
IV. Kapakataralbia ko kapadaag	IV. Kanggilobaa ko bolong
<ul style="list-style-type: none"> • So kalilintad na phukamoayan o makapagomana so kapakadaag ago “ceasefire” • Kapagumaa ko kapangingimasadan onaan o di kapakamoayan o kapakadaag • Kapakataralbia ko kaphugingud a mapupugung/makokontrol o sabaad ko sabagi • Kapuriparado ko isa puman a kapangarasi 	<ul style="list-style-type: none"> • So kalilintad na phukamoayan o makapagomana so kapaka-daag da makaokit sa kapa-ngarasi • Kapakataralbia ko kalilintad ago kapananggilai ko kapangarasi • Kapakataralbia ko kapia o kaphugingud ago so kalilintad • Kambabanog sa bolong, kathuragombalay ago kapuririlai

Kanggiragiraya ko simokut na aya kadakulan a maapud sii na so kapanngila o ba makala so simokut. Giya i na kalilid a diyon pud so kapasada ko madalum a sabapan o simokut ago kunaba kabugai sa kaphasadaon.

Kampangimasadan na kapuloloba sa kapakasisihabota o mbalabala ko simokut sabap ko kapasada ko sabap nggolalan ko katarimaa ko okitiyan a piyagayonan a phakabugai sa kapakapiya o dii kanggiginawai ago monga sa mapiya.

Kasambii ko Simokut maana so kitogalinun ko pangilayan ago panarima ko pimbidabidaan, a pagawatun ko kapakadaag ago kadadaagi na phukaranin ko lombos a kapakadaag, maana kabolongi ko simokut. Aya manga pud sii na so kapakadaa ko kaluk, di kapusariga, kaphurang-koma ko madakul a tao ago so kapaganada ko di kapakasisinabota.

Katharagombalaya ko kalilintad maana a so manga galubuk a tatagoon sa ginawa so mawatan a khuondasan a kathuragombalaya ko kapaginutao ago kaphugingud, kanggobirno, ago kapagopakat sa aya antap iyan na so di kambabanoga ago di kapamolongi ko manga simokut a di makaokit sa kapangarasi. Giyai na puphukaokit sa katarimaa a aya taralbi na so kapuririlai, kapangingimasadan, ago kathur agombalaya ko lalayon a kalilintad.

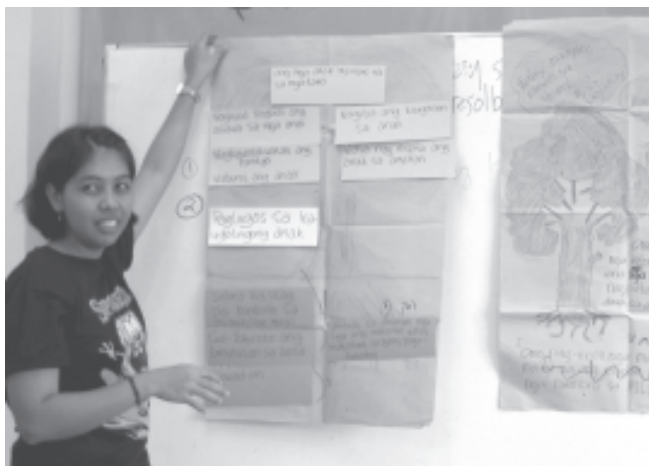

Lina Sagara Reyes

- Gintasan 2

**Kitoladun ko
Simokut:
Kasangkapan ko
dii kandaludaluma
ko Simokut**

Lina Sagara Reyes

So toladan o simokut na giyai i mala a phukaogop a kasangkapan ko manga dimaniorat ago dimanonotholan o kasawai ko simokut, kitoroon ko misasangkoton ago so pithibarangan a manga pangilayan ago pamikiran iran. Diniyan dimaphuro so kagudama o siranoto a dimaniorat ago dimanonotholan ko mathutalogudam o masasangkot ko simokut. Pukhulukaan iyampun so pud a lalan a manga bago a lalan ko kapamanothola ko simokut. Inosar ami sii so kitoladum ko simokut a poon ki Lynch ago McGoldrick.

Kitoladun ko simokut

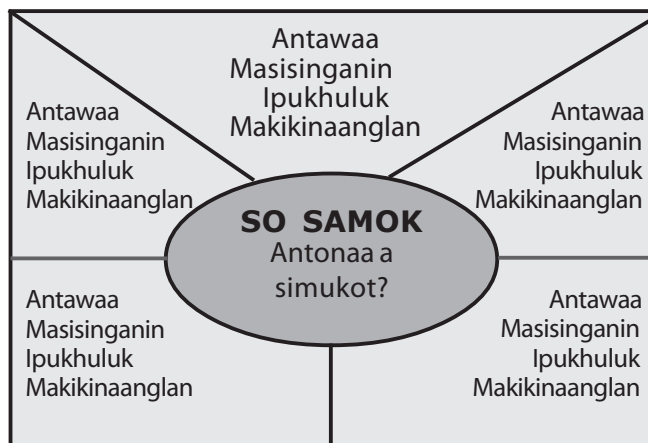
Kasangkapan 1. Kitoladun ko mararambit ko simokut

- Antawaa i masasangkot odi na mararambit ko simokut, maana antawaa i khudaan? Dingka thumana ko dowadowa a sagorompong a makaphupantag. Sii ko kadakulan ko manga simokut ko kaphugingud ago politika na madakul a pithibarangan a manga taw, sagorompong, olowan, dimangongonotan, ago dimangongogopan a langondun misasangkot ko simokut.
- Antonaa i kibibida o randiyar o simokut ko manga bae ago so manga dato? Mapakay a makambidabida sa pangilayan so manga bae ago manga dato a makapopon ko mbidabida a ompongan odi na mapiya maiisa sa ompongan ogaid na di siran matataayon.
- Antawaa i kalalabitan a manga ingud ago antawaa i makalalabit? Tompokun ka so simokut ko pakapoon ago kapuhuginutao o masasangkot ko simokut?

Kasangkapan 2. Kitoladun ko manga makikinaanglan ago kaluk?

- Antonaa i pithibarangan a kadato, makikinaanglan, ago mapakay a sangkaan a ginawa o langon a makaphupantapantag a misasangkot ko simokut?

Rawataun a Toladan ko Simokut

Panamaringka a mibilang so pangilayanon ago pamikiran o manga bae.

- Antonaa i kailangan o omani isag? So kailangan na pudon so kabunar.
- Antonaa i manga ipukhaluk? Kunaba sobo so miyaaloi a ipukhaluk ka pudon so ipukhaluk o manga gropo. Phakaogop so kaaloya ko ipukhalut a mararambit iyan so paparangayan o tao.

Kasangkapan 3. Kandaludaluma ko toladan

- Ba so manga makikinaanglan ago andamandam o omani sagorompong na mitotolad iyan so masisinganin iran? Puphukaogop ai ko katokawi ko titho a migagaib a masisinganin a taralbi a katokawiron ago karinayagiron o manga dimaniorat ago dimanonotholan.
- Antonaa i pilagilagidan o langon a misasangkot ko simokut pantag ko pamikiran ago kapagarga? Antonaa i patot a okitokit a kapangingisu i pagosarun o manga dimaniorat ago dimanonotholan?

So simokut ago kapangarasi odi na minitaralo a kapurangit na mbida sa mapumamaana.

So simokut na kunaba maoolog ko songkulid, antaa ka ba tonganay a phukabinasa ka mapakay punai a makabolos sa mapia. Sopuman so kapangarasi odi na minitaralo a kapurangit na ayadun a lalayan a randiyar iyan na odi morala na kasakiti ko pagutaw.

Kapangarasi. *Giyai so kariringasa o kadandan o pagutao sabap ko di mapia a kiathuragombalaya ko kapaginutao, kaphugingud, kandato, ago kapaningkawiyagun. Aya manga ibarat ai na so kada a kawiyagan, kadakul o di phukakan, kada a walay ago so di kaputhuthumboa.*

Da a Kapangarasi. *Giyai so mipantag ko malintad a kapaginutao rakus o pangilayan ko di kambabanoga ko kapukhuda o manga simokut.*

- Gintasan 3

**So Kamamamai
ago Kabababaye
sii ko
Dii kandaludaluma
ko Simokut**

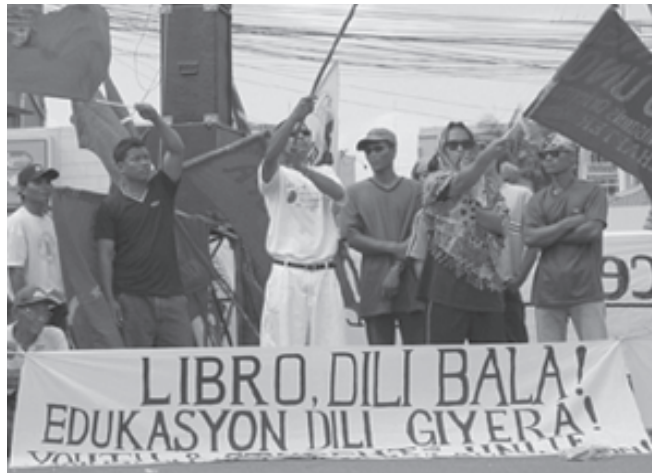
Lina Sagara Reyes

“So lamalama o kapaniorat ago kapanonotholan arakhus o diron di naggalubuk na da a kalapis iran amay ka tarimaan iran so kapakamomoayan o pangilayan ko kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato sii ko langon a di manggolaola, okitokit, di kasinagadan o pithutanggisa ago manga opisina rakhus o manga morala ago manga simokut. Aya di sii salakao na so manga bae rakhus o manga miskin ago da sowa iyan na adun mambo a manga tothol, ilmo ago pamikiran iran ko pumbasaan I langon taman. So kalimungi ko khiogop o manga bae bapiyapun so siranoto a di managontaman sa kapuphuginutao iran puman oriyan o kiyamoralai kiran na di phukaogop ko kapakadayamang o di kapa-manothol ago kasaboti oriyan o ‘tsunami’ ago so pud pun a madakul a pukhusowasowa.” (Joseph, 2005)

So dimaniorat ago dimanonotholan a tatagoonian sa ginawaniyan so kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato na makaririparado ko di niyan dikambabanoga ko tod o kathidawa a phukaogop ko katoona ko bolong o simokut.

Dii Kambagobagowi ko manga totholan a pagosarunon so ilayan ko kaatawi.

- Katii so pithibarangan a manga pakaisa a mapakay a ipangingisa o manga dimaniorat ago dimanonotholan onaan odirampun kisoratun ko manga tothol iran:
- Anda matatago so bae sii ko tothol?
- Antonaa i okit a kapakabagur o tothol a khiogop o kaatawi ko kamamamai ago kabababaye?
- Antonaa i pithibarangan a manga sangan o manga bae ago manga dato ko tothol ago andamanaya a kiisopi ran ko manga pangilayan ago pamikiran sii ko tothol?
- Antonaa i mabagur a kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato sii ko di kanggiragiraya ko kadato ko makaphupantag ko simokut, sii ko di kapamamasadan, sii ko kapakabubutad o ingud, ago sii ko kapakabubutad o kaphumiliya? Antonaa i okit a maolad a kapagosaya iran ko dimanggolaola?
- Antonaa i pimbidabidaan o randiar o manga pukhuolaola ago paraatoran ko tothol sii ko manga bae ago dato?
- Andai matutundo a kaphugogopaan sa phuntagan o kamamai ago kababaye? Antonaa i sokhodan a manga lamalama ago singanin ago makikinaanglan iran?

Line Sagara | Reyes

So kaatawi na mitotoro iyan so kambibidaan a pakabutad o manga bae ago manga dato sii ko kambobolawasan.

So kamamamai ago kabababaye na mitotoro iyan so kapakaphupantag ago masasangan o manga bae ago manga dato sii ko kaphugingud.

So masasangan o kamamamai odi na kabababaye na puphukiilay niyan so kiyambaabaada ko manga galubuk ago atastanggongan o manga bae ago manga dato a makaphupasod ko kalalayaman a pakabubutad antaa ka taritib ago igma ago so kanggobirnowi ko piyagingudingudan.

Resolution 1325 pantag ko manga Bae, Kalilintad ago Kapakalilidas

Sii ko October 31, 2000 na giya United Nations Security Council (UNSC) na palaya irandun piyakaokit so Resolution 1325. Giyai i paganay pun a pangitaban a makaaantap ko rarad o kathidawa sii ko manga bae, a kikalalaan iyan so di kabubugi sa arga ago osba ko manga khiogop o manga bae pantag ko kalikaye ko simokut, kapakamoayan o kalilintad, kapamolongi ko simokut, kathuragombalaya ko kalilintad, ago kabugi sa mala a pangilayan ko kipantag a lagid ko siranoto a manga dato.

Manga panguni o UNSCR 1325 :

- Kapakadukul o manga bae ko kabugay sa takdir sii ko pithibarangan simokut, kanggiragiray ago so kapamolongi ron;
- Kabugai sa linding ko makikinanglan o manga bae, pudon so manga bakwit;
- Kapakalaa ko tabang ko manga bae a phagogop ko dii katharagombalaya ko kalilintad ago so kipagodasaan sii ko manga opakata a manga bae;
- So di kapakalidasa ko siranoto a manga tao a puphukarimpas ko manga bae a di thuragombalay ko kalilintad;
- Irakus so manga bae ago manga dato sii ko U.N. ko di kathuragombalaya ko kalilintad ago so dikanggiragiraya ko oriyon o simokut ago sii ko manga tothol a UN ago Security Council Missions;
- Pagakon so makikinanglan o manga bae ago bagowaraga sii ko kapusabuta kiran ago so manga kabunar iran.

- Gintasan 4

**Manga Insarat
ko Dii maniorat
ago
Dii manonotholan**

Bianca Miglioretto

Andamanaya i kaosara o manga dimaniorat ago dimanonotholan ko tarompong o kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato sii ko gawigawii a manga galubuk iran? Giyangkai a gintasan na imbugay niyan so pithibarangan a manga pipiya a insarat pantag ko kapakamoayan o kapaniorat ago kapamanotholan sii ko kalilintad.

Kalilintad/Simokut a Onayaniyan

- Pamanothola niyo so mbala ko simokut. Sambian so kabubugi sa mala a pangilayan ko diran di kanggarotaya sa pangilayan ko kadandan o pagutao a mirarakhus ko simokut.
- Lupasa niyo so makikinaanglan o manga olowan ago manga ala i tamok ago kadato. sa ayatano irakhus so kadandan o pagutao, manga bae antaa ka manga dato.
- Pagaargaa niyo so kapakathutalogudam ago kaluk o makaphupantapantag sa mulagid a kapamanothola niyo ron.
- Aya lalayon a makukunal a misasangkot odi na pukhulabitan sii ko manga simokut na so manga dato sabap ko manga sangan iran lagid o manga taribasok, padagang, dimaninindugan ago manga pud ko manga ompongan. So manga bae na lalayon pukhulipatan oba siran mambo pukhurambit. Tagoon sa ginawa so sabaad ko manga bae ko masasangan iran lagid o dimangintagon, taribasok, padagang, pangangaol, manga ina ago manga morit.
- Butadingka sa pangilayan so manga bae sa kunaba sii sirambo maapud ko pukhuringasa ka di siran mambo di makambagobago.
- Kunalaniyo a adun mambo a pimbidabidaan o manga bae, masagorompong sa mathutanggisa.

Bunar a Onayaniyan

- Pamaganada niyo so kanggonai niyo ko manga kasangkapan ko dikandaludaluma ko simokut lagid o kapanolad pantag ko kasambii ko makaookit sa pangilayan ko dow a dinggarotaya sa pangilayan ko madakul a makaphupantapantag.
- Pakambidaa ngka so matag sarag a akal ko titho. Oba adun a putharo na aloyaniyan so ngaran iyan ka anon misanggolai so putharon iyan
- Pananggilai niyo so manga pamikiranio a kapangampilampil odi na di katutumbo sii ko kababaloy niyo a dimanontholan pantag ko simokut. Aya ibarat iyan na so manga bae a dimanontholan na ba marambit o piyangasasagadan iran a kapangarasi so kapiya a kapamanothol iran.

So kasulimbutad na isa a okitokit ko kitogalinun ko pangilayan ko di manggolaola odi na awida akal ka adun kabugi sa salakao odi na mas mapiya a pangilayan odi na maana. Sii ko di kapangingima-sadan na giyai a okitokit I phugosarun ko kaphugokasa ko simokut adun mapotol so kandado a makababalamban ko katoona ko kapa-molong odi na kapangingimasadan.

Tao a Onayaniyan

Taralbi a makunal o manga dimaniorat ago dimanonotholan so randiyar o manga ringasa sii kiran ago so salakaw kiran. So kakunala sii na phukaogop ko kapamanothola ko ringasa sa ontol ago tarotop.

- Pagosaya niyo ko siranoto a pungingisuniyo so manga bitikan lagid o ino kano roo matatago, antonaa a tothol i isorat odi na phunotholun iyo, anday kathuy a kaphungi-ngisu iyo, anday kaphukaliyo o tothol ago ino taralbi a mimbityarai niyo siran. Ondamai niyo pun so taw a phungingisuan iyo o antonaa i kabaya iyan ago di niyan kabaya mandagdi.
- Panagontamani niyo a mapakaoway niyo siranoto a phungingisuan iyo ago sabotun iran so maana a ipurekord iyo siran. masakun a taralbi a mainungka phuroman sii ko katatabowi ago mapasad so kapangingisu amay amay na aduna a miyathutaro iran a mapakay a makabinasa kiran sa pukhuori a alongan.
- O sii puman sa radiyo na mapakay a sambian so sigung a lago o puphungingisuan ka an kapalagowi so piligro a mapakay a kasinagadan iran amay ka miyakilala o manga ridowai iran so lago iran. Sopuman so di makaputhuro na mapakay a sukano dun i panonotholan ko kiyasinagadan iran.
- Pagadati niyo so panagontaman iran ko kakowaa iran phuroman ko kaliwanag a kapamimikiran ago kalunggao a kapakanggiginawa oriyen o manga piyakasingay a kiyasinagadan iran. Giyai i mapakay a lalan ko kapiya a kisinabotaaniyo kiran.

- Pakisaboti niyo kiran a aduna sangkaan iran ko kapum-bibitiyarai niyo.
- Sasanaingka a adun a manga sumbag iyan a mbaram-barang i dansal lagid o kaluk, kamamala, kagoraok, ago so manga pud san. Panagontamingka a langon ka katilagadan.
- Aya kaka sa lalag na so katigur. So siranoto a miyaka-salikud antaa ka miyaka ligtas ko ringasa na mabolobolo a kapakapamanothol iran sa ontol. Buginiyo siran sa oras.
- Pakatanaa niyo so pithibarangan a okit ago waraan a kasumbaga iran ko manga pakaisu iyo. Kunaba o gomoraok siran na basiran di thuros mamanotholan. Pakatanaa niyo dun a kitarosun iran ko manga totholan iran.
- Panagontamani niyo a diran kalimbanan so manga taralbi a mapanothol iran. Aya moripori a pakaisu iyo na ino o ba dadun a kiyalipatan iranon mamanothol?
- Panaggilai niyo oba kamoralai so di niyo di pangingsuan sii ko onaan o daniyo kirampun kapangingsui. So manga dimaniorat go dimanonotholan na diran khulinding so manga tao ko antonaa I mapakay a mangolaola iran sabap ko kapudiran ko di kapamanotholan.

Lina Sagara Reyas

Ayadun a lalayon na odi matago sa kalilid na mitaralo so kapamanothola ko ringasa ago morala a kiyasinagadan o manga bae ago manga wata. Sii ko oras a kathidawa na so dimaniorat ago dimanonotholan pantag ko kapakamoayan o kapaniorat ago kapamanotholan ko kalilintad na bugan iran sa mala a pangilayan so muronironi a dipukhuimolungan a randiyar o kapangarasi batabolabaw ron so kapangarasi a makanggogolalan ko kapakaphupantapantag o manga bae ago manga dato.

- Tarimaa niyo a so kapangarasi sii ko solud a walay na mapakay a manggolaola ko apiya antawaa a manosiya.
- Pamanothola niyo sa ontol ago tarotop so kapukhu arasi ko manga bae ago manga wata.
- Pakalaolada niyo so lamalama o phumanotholan iyo.
- Di niyo ron pagupuda ko manga tothol iyo so mapakay a mapakaito iyan badun so kiyaringasaan ago kiyaarasan. miyakasalikud odi na miyakaligtas sa kiyalindinga iran sa ginawa iran.
- Bugi niyo sa mala a pangilayan so panagontaman o mangamiyakasalikud odi na miyakaligtas sa kiyalindinga iran sa ginawa iran.
- Pananggilaan so kaosar sa basa a ba aya mitoro iyan na so kapanunditi ko miyakasalikud ko manga ringasa lagid o mialugus.
- Pananggilaan so kapamanothola ko titho a ngaran o kiyaarasan.

Bolong o Simokut a Onayaniyan

- Pangingisuan so manga bae o andamanaya i kapakasasalikud iran ago antonaa i manga bolong a khimosawir iran.
- Panagontamani niyo a katoona niyo ko manga bae ago manga wata a miyarambit ko simokut na pamanothola niyo pun so kiyasinagadan iran, manga pamikiran iran ago masisinganin iran.
- Pamangilobaa niyo so pud a manga pamikiran a phukaogop apiya anda siran phukapoon. Mosawirun niyo ai ko manga olowan na pamanothola niyo so pamikiran iranon.
- Lalayona niyo so kapamanotholan ko paraatoran o kalilintad mapiya sii ko oras a kadudukhui ko kathidawa. Pakiilayin iyo so panagontaman o manga bae ko dikathuragombalaya ko kalilintad oriyon o simokut.

So basa na kaaawidan iyan so dadabiatan sii ko kapugingud. Maito so manga basa a di makaaaawid. Pananggilaan tano so manga basa a phugosarun tano oba salakaw a mitolad iran.

- Pamilia niyo so manga basa a tarotop, di-phukaaras, di-phungampilampil, bubugan iyan sa pangilayan so simokut, ago pakathithimbangun iyan so manga bae ago manga dato. Aya ibarat iyan na mbida so kapuliligus ago so kambabangonan sa walay.
- Osarun so basa a kunaba pukhagudiyan taon, di iphakaito, ago maongo a basa. Paganada ngka so bago a okit o katharo ago kisoratun ko bae ago dato a ndatar. So manga bae na pukhailai ron.
- So manga basa a maphakaito iyan so pud (malaikababaya, mataid ...) ago phukakokom ko pud a manga kasusunditan.
- Osaraniyo so basa piyapiya:
  - Pananggilaan pun so kaosara ko basa a 'Muslim' odi na 'Christian' pantag ko di kanggogoda ko manga di mangaras.
  - Pananggilaan so kaosara ko manga basa a ka da a kokoman o rarangit, mitataralo a kasopak, mitataralo a kaonot ago minitaralo a kupit.
  - Pananggilaan pun so kaosara ko manga basa a minitaralo a lalong, tonganay a marangit, masopiit ago minitaralo a di murarasay sa tao. So kaosara sii na lagid oba niyan pukhitoro so kapanampitampil o di maniorat ago di manonotholan.
  - Pananggilai niyo so kaosara ko manga basa a lagid o miyalaslas, di niyandun mipunindug a ginawa niyan, piyakaka-pukapud, morala. Giyai a manga basa na matag iran badun di pamanothola o antonaa i mapunggo-laola ko manga tao. Aya pamanotholon na antonaa i miyanggolaola. Ipagisu pun o antonaa i mathutaligdam iran, antonaa i mapipikir iran, ago andamanaya i kapaka-linding iran. Pananggilaan so kaosar sa ribat a basa a di kamamantokan so ontol a mapumamaana iran lagid o morala, kapamono, kapolang ago kapuliligus.

So United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1325 pantag ko manga Bae, Kalilintad ago Kapakalilidas sa morala ago siksa na manonompang ko langon a mimbros sa United Nations.

So dimaniorat ago dimanonotholan na mala a khasangan iran ko kinggolalan sa ngkai a pangitaban a UNSCR 1325:

- Panagontamanan so kimbitiyarain ko langon a makaphupantapantag ko simokut sa kinggolalan angka a UNSCR 1325.
- Pakamosawirun so manga opakad a manga bae ko piyagingudingudan pantag ko UNSCR 1325.
- Sii ko dikapangingimasadan na pakadarpaan so manga bae. Amay ka da a phukadarpa a manga bae na pakamosawirun so manga opakad o manga bae ko piyagingudingudan amay ka masopak so UNSCR 1325.
- Amay ka matago ko manga masisimokut a manga ingud so sondaro o gibirno na amadan siran o miyasinanad siran pantag ko kabunar o manga bae ago so UNSCR 1325.
- Amadan so thutandingan ko dimbakowitan o antonaa I okitokit a sambatan iran ko manga bakwit ago so kabunar o manga bakwit a mapapadalum ko UNSCR 1325.
- Amay ka piyagayonan so kapakamoayan o kalilintad na amada niyo I kisosolud o UNSCR 1325 ko kapasadan ago antonaa I kala a pirak a misusunggay ko kinggolalanunon.

- Sii ko kathuragombalay oriyen o kaadun o kalilintad na amadan so parinta ko ingud , so sondaro o gobyerno ago dimangongogopan a makapopoon ko manga pud a ingud sa doniya o miyasinanad siran ko kapagadati ko kabunaryan o manga bae ago so UNSCR 1325. Amadan siran pun o antonaa I okitokit iran ko kibugan iran ko makhikhinaanglan o manga bae ago katangkuda ko ogop iran ko kathuragombalay a mapapadalum ko UNSCR 1325.

So manga pud a kabar odi na naginin san pantag ko UNSCR 1325, na pangaip kano ko www.PeaceWomen.org odi na www.un.org/events/res_1325.pdf.

Terry Belonio

So Okit o dii pamagogopaan a Kapamakalangkap: Pagosarun so radiyo ko Piyagingudingudan

So manga dimaniorat ago dimanonotholan na aduna kapaaran iran ko kapamimilia iran o antonaa i phumanothlun iran ago andamana-ya i kaphumanothola iranon. Diyai di makambaal sa di makathithimbathimbang a kapakaphupantapantag o manga dimaniorat/dimanonotholan ago so manga taw ko tothol iran. Giyangkai a *participatory media approach* a lagid o kapamanotholan sii ko manga radiyo ko manga piyagingudingudan na pukhubugan iyan so manga taw sa kapaar a makapamangupud ko di kanggiragiraya ko manga totholan kiran. Pagosaya niyo kiran so kaphukabutad o manga tothol ka adun kapalagowi so di kapakathimbathimbang o kapaar ago sangkaan.

- Pamanguniya niyo so manga pamikiran ago mosawir iran. Panagontamani niyo i kirakhus iran ko manga totholan.
- Bugan iyo ko ingud a makabugay siran mambo sa programa antaa ka tothol iran.
- Phuruwa niyo kiran so manga katao niyo sangkai a galubuk.
- Mosawiri niyo siran ko butad ago ogopi niyo siran ko ilmo a tiknikal.

Giyai thigiran a so manga tao ko manga totholan na siran i somiyorat ko manga totholan iran.

■ Gintasan 5

**Manga Okitokit ko
Kasiyapa ko manga
Dii maniorat ago
Dii manonotholan**

“.. Sukami na di kami maniorat ago dimanonotholan a inggogolalan ami so galubuk ami a dikapamanothola ko manga kabar, manga totholan, manga toladan o kamboko. Pukhusakitan kami mambo. Igira na ayadun a balas ami na sodun so kapukhubugi rukami sa okor a kapakaogop ami. Pupunagontamanan ami a di amin di kinggolalanun ko manga galubuk ami na puphukapiya a ginawa ami.”(Frank Ochberg, 2001)

So manga dimaniorat ago dimanonotholan na mbarambarang dun a simokut a pukhubolangan kiran a pukhusabapan ko kapukhutago sa piligro o ginawa iran ago kapuphukaawid a akal iran. Mapakay a malubod a kasakit iran ko bithowan iran sa *secondary traumatic stress disorder (STDS)*, kabokula ko kapangampudi, odi na sundita ginawa. Aya manga waraan o makagugudam sa STDS na mitaralo a kaluk, kapanonoosi ko manga rarata a kiyasagadan, ago kapipikira lalayon ko kapakathutalogudam o salakaw a taw. So kabokula ko kapangampudi na pukhugudam o manga taw igira a makasaibarat sa kiyalunganan siran sa gagaw odi na apiya antonaa san a kagudam. So puman so manga dimaniorat ago dimanonotholan na puphukagudam sa sundita sa ginawa igira tonganay ran a inirorad a ginawa iran ko kapakathutalogudam o siranoto a piyatayan sa igira na pusunditan iran a ginawa iran ko kapakathutalogudam ago kapakamboboko o manga pud a taw.

So manga taw a lalayon marararang ko ringasa na masukun a makathulogudam mambo sa ringasa a pamikiran ago kambobolawasan lagid o kalalampawi, kathurambisa, mitataralo a kapanigopan odi na kapamurug, kandrag, rangit, di katatana a pamikiran, ago so manga pud san.

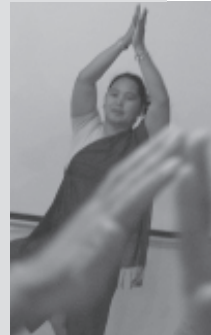
Manga Insarat

Katii so pithibarangan a mosawir/insarat ko kapagongowi ko ginawa o manga dimaniorat ago dimanonotholan a miyakapoon ko *Dart Center for Trauma and Journalism*:

Kapagongowi ko Lawas:

- Mapiya a kakan ago diron kaphulupasi ago kapulogat pantag ko kapiya o lawas.
- Kapatorog phiyapiya.
- Kapakiilay sa pamomolong lalayan ka adun kalikaye so kasasakit. Kadukhu ago kapaki pamusul igira pukhusakit.
- Kapamangibangkibang, kalangoy, kalakad, kanggitagita, kapagidaida odi na kapulogat pantag ko kapiya kapakangginawa.
- Kabugi sa oras ko kambabangonan sa walay ago so darodopa, kapakatorog sa tarotop, kadukhu sa galubuk, kapalagowi ko telepono, *computer* ago *internet*.

Aileen Familara

Kapagongowi ko Kapamimikiran:

- Kanggudagudaa ko ginawa.
- Kisoratun ko mapipikiir odi na kabatiya sa salakaw a manga paniorat.
- Kandaludaluma ko dalum o ginawa lagid kapamakinuga ko manga pamikiran ka, panarima, olaola ago magugudam.

Manga Insarat

- Kanggalubuk sa pud a galubuk.
- Katokawi ko taman a khugaga o ginawa. Paganadingka so kapamanguni sa ogop ago kandai ko di khugaga a galubuk.

Kapagongowi ko Magugudam

- Kabugi sa mala a pangilayan ko kapakabagur o sarig sa ginawa makanggolalan ko kabantoga ko ginawa.
- Kapakipagupuda ko manga tao a phukapiyaon a ginawangka.
- Kabugi ko ginawa sa oras a magudam so taman a kagudam, kagoraok ago kasinga, so masakit ago kapiiya a ginawa.
- Kapakaliyowa ko rarangit makanggolalan ko manga galubuk lagid o manga sorat, kapamumugay, kalalakao ago kathuroa ko kasasangka.

Kapagongowi ko Paratiyaya

- Katokawi ko antonaa l mala ruka l pahala ago kailaya ko darupa iyan ko kapuphuginutaongka ko kamamanosiyai ruka a katawan iyan so manga nganin san a di maphumasa a pirak lagid o kakunala ko parahiyasan o doniya odi na so kapagumpudaan ko magaagama ko ingud.
- Katatarimaa ko pamikiran a 'dingka katawan' odi na 'katawn ka langon so manga sumbag'.

**Listaan o sowaan ko kasiyapa sa
ginawa igira makakalang sa
dilikado a darpa.**

- Ino adun a kiyatharoan akun ko darpa a songowan akun ago andai kaphakakasoy akun?
- Bakun minimbityarai so manga tao pantag ko masosowa?
- Bakun katawi so basa ko ingud? Ba adun a makapusiripiti rakun?
- Ino miyasigoro akun a so pagudaan akun na daa kisasangkot iyan ko mbala ko simokut?
- Ba adun a mipagupuda akun sa kasong akun ko masisimokut a darpa?
- Baa dun a pud a pagokitan akun obako khukalang?
- Ba so nditarun akun na makaaayon ko lalakao akun?
- Ba ko somosolot sa nditarun a diako mipud ko apiya anda ko makaphupantag ko simokut?
- Ba ko sigorado a thurimaan akun so ogop o sondaro odi na polis?
- Ba adun a ig ago pangunungkun akun?
- Ba adun a bolombolongan a kaaawidan akun? Ba ko katawi so kaosara kiran?
- Ba adun a daphik akun ago panising?
- Ba adun a awid akun a manga karatas a mitoro iyan so antawaa ko ago so galubuk akun a kapaniorat ago kapanonotholan?
- Ba adun a pito akun a khuosar akun amay ko makinaanglan akun?

- Ba adun a linding akun sa ginawa ko pantag ko manga doti?
- Ba adun a pithibarangan a okitokit akun a kisinabotaan akun ko opisina ko odi na manga pud akun sa galubuk? Bakun siran lalayon di mitokawa?
- Ba so 'cellphone' akun na lalayon khupakay a phugosarun?
- Ba ko katawi so kalindingako sa ginawa ko sii ko manga "teargas, smoke bombs, land mines, ago so pud a dimbuto?"
- Ba adun a okitokit akun a kalindingako ko manga miyatimo akun a manga totholan a dirakun makowa, maagao odi na mapamanukhao odi na kalindingako ko poonan iran a manga tao?

Amay ka so omor ka na dilikado na phakaogop ruka angkai a manga insarat:

- Obaka phukaonota o manga rarata o lalag na panundaningka siran. Dika kiran pakipumbono.
- Oba aduna phungangaluk ruka na mbitiyarain ka so olowan iran.
- Lalayongka puphunanggila ko dingka di kindolonaan ko manga tao a dingka katawan.
- Paganadangka so kikarangun ka ko kadakul o tao, kawatan o manga darpa ago taman o manga angul
- Di mapiya so kapanguda'da odi na kapakadaa ko manga polis, sondaro, odi na apiya so manga wakil o manga rebel. Ayabo a karoranangka ko manga angul na odadun a phulagoyanon.
- So dimaniorat ago dimanonotholan na adun a kabunar iran a sangkaan iran so imbugay kiran a galubuk a mapakay a makamorala kiran.

■ Manga Kitab a Inosar

Committee of Concerned Journalists.

www.concernedjournalists.org

Cote, W. and Simpson, R. (2000). *Covering Violence: A Guide to Ethical Reporting about Victims and Trauma*. New York: Columbia University Press.

Dagapioso, M.F., Lasaca , M. C., Miglioretto, B., Objaan, P. and Reyes, L.S., (2007). *Women Making Air Waves for Peace: Training Modules by Mindanaw Women Writers, Inc. and Isis International-Manila*, www.isiswomen.org

Dart Center for Journalism and Trauma. www.dartcenter.org

de la Cruz, P. A. , ed., (2004). *Women in the News: An Isis Gender Equality Toolkit*. Philippines: Isis International-Manila.

Joseph, A. (2005). *Gender, Media and Tsunamis*. India Together, February 2, 2005. <http://www.indiatogether.org/2005/feb/ajogenmedia.htm>

Lloyd, F. and Ross, H. (2005). *Gender, Conflict and Journalism: A handbook for South Asia*. Kathmandu: UNESCO and Nepal Press Institute.

Lynch, J. and McGoldrick, A. (2005). *Peace Journalism*. London: Hawthorn Press.

InterPress News Service, (2000). *Revised IPS Gender and Development Glossary*. Rome: IPS .

Ochberg, F.(2001) "*When Helping Hurts,*" www.gifffromwithin.org/html/helping.html

Search for Common Ground, www.sfcg.org

42 Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago Kapanonotholan Pantag Ko Kalilintad:

Giya **Isis International-Manila** na opakato manga bae a kunaba pud ko gobirno a masisinganin iyan sa kapaniorat ago kapanonotholan a bubugan sa sowara so manga bae bolabaw ron sa makapopoon sa pagabagatan. Makapaparatiyaya a Isis ko guus o manga bae ko kapud iran ko kapakalangkapa iran ko manga katao ago kiyasinagadan iran makaokit ko pithibarangan a okitokit a kapamanotholan. Giya pun a Isis na tatarimaan iyan so makaokit sa pangurar a ipumbugay o di kapakapagungunungun, kapurarangkom ago so naganin san a phukabalamban ko kapakamoayan o kapagintolanun ko kadandan o pagutao.

Giya **Mindanao Women Writers Inc. (Min-WoW)** na opakato manga dii manorat a gomagalubuk ko dii mamakalangkap, ko dii tontotan sa ilmo a kamphagingud a onayaniyan. Min-WoW na pakalulubi niran so kapuphakaosor o kamapiyaan o manga dii manorat lagid o kapakalidas iran ko marata, kapasang iran ago so manga kapunar iran.

Dii iran dii mbiyatun so manga pud iran ago so manga pud a kaphagingud o onayaan o galubuk iran ko titho a kapamagosai, kapanorat ago kapanonotholan pantag ko kalilinatad, kapiya o kapanimo sa manga karatas ago so bago a kapamakalangkap.

Women Making Airwaves for Peace na pithompokan a galubuk a Min-WoW ago Isis International-Manila pantag ko kipuphunolonun ko kapakamoayan o kapaniorat ago kapanonotholan pantag ko kalilintad ago so kabubugi sa pangilayan ko masasangan o manga bae sii ko di kathuragombalaya ko kalilintad.

Katii so manga galubuk iran:

- **Training Workshops and Training Modules**
  - Women's participation in peace building
  - Engendered peace journalism
  - Transformative potential of community radio
  - Self-care strategies for journalists
- **Radio Plugs on Culture of Peace and Cultural Diversity**

So mipantag saya na inipamugai ko dii kambiyat sa Cagayan de Oro, Zamboanga ago Cotabato poon ko dii mamakalangkap a manga bago.
- **Torowan ai ko maongo a dii kapamanothola ko kalilintad ago simokut** "Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago Kapanonotholan Pantag Ko Kalilintad: Kapakaisaisaa Ko Piyagingudingudan" (Inisorat aya sa basa Inglis, Bisayan ago Higaonon)

Langon o pasadiran na kukhakowa ko www.isiswomen.org

Isis Project Team: Rajjeli Nicole (Project Coordinator), Aileen Familara (Project Manager), Bianca Miglioretto (Resource Person/Trainer), Marion Cabrera (Module Developer), Pretchie Obja-an (Trainer), Janice Lopez (Editorial Support), Naguib A. Munder (Copy Editor)

Min-WoW Project Team: Lina Sagaral Reyes (Project Coordinator); Project Associates: Ma. Chona Lasaca, Terry Betonio, Lowida Alcalde, Imma Rae Dagapioso, Ederlinda Fernandez, Nena Undag, Sorhaila Latip-Yusoph, Elvie Manaytay, Amanah B. Lao, Felleen Donggay, Becky de Asis, Tess Superioridad, Jojie Jasmin Cabasan, Ellen Red, Helen Grace Uy. Resource Person/Trainer: Maisie Faith Dagapioso, Rocaira Racman-Guma (Translation)

44 Kapakamoayana Ko Kapaniorat Ago Kapanonotholan Pantag Ko Kalilintad:

Piyakalangkap ai a Isis International-Manila ago Mindanao Women Writers (Min-WoW), isako December 2007

Giya kalangkapan na onga o galubuk a Women Making Airwaves for Peace: So kaosara ko radiyo o piyagingudingudan ago makamomoayan a kapanorat ago kapanonotholan pantag ko kaliilintad a kasangkapan ko dii katharagombalaya ko kaliilintad.

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

Women Making Airwaves for Peace

Isis International-Manila

P.O.Box 1837, Quezon City Main, Quezon City 1100, Philippines
Tel: 02 928 19 56, Fax: 02 924 10 65
communications@isiswomen.org www.isiswomen.org

Min-WoW

c/o Archangels' Biz Nest 17th-29th Sts., Bgy Nazareth
Cagayan de Oro City 9000, Philippines
Telefax: 088-857-2188, Mobile: 0920-455-7291
mindanawwomenwriters@gmail.com